

А. Губар,
науковий керівник – канд. екон. наук, доц. Л.Л. Гриценко,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

ДИСКРИМІНАНТНІ МОДЕЛІ ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВА

Важливим завданням антикризового фінансового управління є розробка надійних методик виявлення ознак кризового стану підприємства. Проблема завчасного прогнозування банкрутства є актуальною як для власників підприємства, так і для інвесторів, які розглядають можливість капіталовкладень у підприємство.

У світовій практиці накопичено великий досвід розробки і застосування моделей діагностики банкрутства, однак не всі з них можна використовувати для прогнозування фінансового стану українських підприємств. Тому метою даного дослідження є аналіз і порівняння зарубіжних і вітчизняних моделей діагностики банкрутства, а також оцінка доцільності їх застосування для українських підприємств.

Серед методів діагностики банкрутства найбільш простими і доступними є дискримінантні моделі. Така модель являє собою лінійну функцію виду:

$$Z = \sum_{i=1}^n a_i \cdot x_i, \quad (1)$$

де x_i – показник фінансового стану;

a_i – коефіцієнт, який відображає ступінь впливу i -го показника фінансового стану на ймовірність банкрутства.

Прогнозування фінансової неспроможності підприємства здійснюється шляхом порівняння значення функції Z із заданим у моделі граничним значенням.

Дискримінантні моделі дозволяють спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства у проміжку 2-3 років на основі даних звітності. Такі моделі прості для розрахунку, можуть застосовуватися для великих масивів даних і мають високу точність прогнозу. Серед їх недоліків варто відзначити обмежене число аналізованих факторів (як правило, не більше семи) і зниження точності моделі при перенесенні її в інші просторово-часові умови.

Перша модель діагностики банкрутства була розроблена американським вченим Е. Альтманом у 1968 році на основі даних 22 підприємств. За аналогічним алгоритмом були створені такі відомі методи діагностики банкрутства, як: критерії Спрінгейта, Таффлера, Ліса, універсальна дискримінантна функція, показник діагностики платоспроможності Конона і Гольдера. Ці моделі об'єднує схожий набір змінних, наприклад, у переважній

більшості моделей визначальними є такі коефіцієнти: покриття, оборотності робочого капіталу, рентабельності активів, оборотності активів.

Але зарубіжні моделі було розроблено з використанням вибіркового сукупностей підприємств інших країн, тому враховані параметри та ступінь їх впливу на ймовірність банкрутства істотно відрізняються від вітчизняних. Таким чином, застосування цих моделей до українських підприємств призводить до отримання істотно викривлених результатів.

Пристосована до вітчизняних умов дискримінантна модель була розроблена О. Терещенком. Вона існує у двох варіантах: універсальна та спеціалізована за галузями народного господарства. Ця модель враховує специфіку діяльності саме українських підприємств. Але вагомим її недоліком є широкий інтервал невизначеності, коли неможливо достовірно визначити приналежність підприємства до фінансово стійких чи до потенційних банкрутів.

Для оцінки доцільності застосування дискримінантних моделей в українських умовах було проведено діагностику 30 вітчизняних підприємств, з яких 15 – фінансово стійкі і 15 – збанкрутіли протягом року. Зведені результати діагностики наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

**Результати діагностики банкрутства
за даними 30 українських підприємств**

Модель	Частка підприємств, ймовірність банкрутства яких спрогнозовано правильно, %		
	група банкрутів	група фінансово стійких	разом
Альтмана-83	80	80	80
Спрінгейта	93	80	87
Ліса	100	40	80
Терещенка	100	38	57
	не визначено – 27		

Проведений аналіз свідчить, що західні моделі придатні для застосування в українських умовах, хоча використовувати їх треба із застереженням. Водночас адаптована до вітчизняних умов модель О. Терещенка також демонструє досить низьку точність прогнозу. Характерно, що точність прогнозу у групі фінансово стійких підприємств значно нижча, ніж у групі банкрутів, що ймовірно спричинено приховуванням частини прибутку для мінімізації податкових платежів. Таким чином, створення української дискримінантної моделі ускладнюється тим, що фінансова звітність не завжди адекватно відображає реальний фінансовий стан підприємства.

Отже, дискримінантні моделі діагностики банкрутства мають широкі перспективи застосування, хоча достовірність такого прогнозу є дещо меншою, ніж у розвинутих країнах. На нашу думку, виникає необхідність подальшого вдосконалення дискримінантних моделей діагностики банкрутства з використанням інструментарію побудови лінійних моделей множинної регресії.